

۱- پیدا کردن نقش‌های اتفاقی

این فعالیت، هم جنبه‌ی بازی و سرگرمی دارد و هم خلاقیت تصویری کودکان را تقویت می‌کند. در عین حال، با انجام دادن آن، کودکان یاد می‌گیرند که محیط اطراف خود را به دقت ببینند و از درون آن، چیزی را کشف کنند که دیگران ندیده‌اند. قبل از شروع فعالیت، به کمک بازی‌های تصویری، دانش‌آموزان را برای اجرای این برنامه آماده کنید. از آن‌ها بخواهید در هر فرصت مناسب به حالت‌های متنوع ابرهای آسمان توجه کنند و ببینند که هر یک، شبیه چه شکل‌آشنایی است. در صورت امکان، داخل یک سینی بزرگ بدون نقش (که قبلاً چرب کرده‌اید) کمی آب بریزید و سینی را حرکت دهید تا قطره‌های آب تغییر شکل دهند. پس از هر تغییر، از دانش‌آموزان بپرسید که چه شکل‌های آشنایی را در میان قطره‌ها تشخیص می‌دهند. در برنامه‌ی دیگری، کاغذهای کوچک و بزرگی را که با دست، و به صورت نامنظم بریده شده‌اند، به آن‌ها نشان دهید و بخواهید که این تکه‌ها را به صورت شکلی آشنا کامل کنند. با این بازی‌ها، ذهن دانش‌آموزان برای یافتن شکل‌های آشنا در هر نقشی که می‌بینند، آماده می‌شود و زمینه‌ی پرورش خلاقیت تصویری در آن‌ها فراهم می‌آید.

ابزار و مواد ^۱	فضای آموزشی	نوع فعالیت	زمان فعالیت	نوع ارزش‌یابی
مرکب، آب‌رنگ، گواش، قلم‌مو، مداد رنگی، پاستل روغنی (یا هر ابزار در دسترس)، کاغذ یا مقوا، مدادتراش	کلاس یا حیاط	فردی و گروهی	یک جلسه ۴۵ دقیقه	فرایندی و پایانی

مراحل اجرا

- ۱- نقش اتفاقی را روی زمینه ایجاد کنند.
- ۲- پس از آماده شدن نقش‌های اتفاقی، صفحه را در جهت‌های مختلف بچرخانند و شکل‌ها را به دقت ببینند. سعی کنند شکل‌های آشنا را از میان نقش‌ها پیدا کنند.
- ۳- پس از یافتن هر شکل، با ابزار و وسایل در دسترس، آن را تکمیل و رنگ‌آمیزی کنند.
- ۴- نقاشی‌ها را به نمایش بگذارند.
- ۵- در مورد کارها گفت و گو کنند.

۱- برای استفاده از ابزار و مواد نقاشی به صفحه‌های ۶۳ تا ۷۳ مراجعه کنید.

فعالیت یادگیری در پایه‌ی اول: یافتن تصویر از یک مجموعه‌ی خط‌خطی: دانش‌آموزان

از میان خطوطی که به‌طور اتفاقی ترسیم شده‌اند، شکل‌هایی جالب و آشنا پیدا می‌کنند و سپس، آن‌ها را کامل و رنگ‌آمیزی می‌کنند.

ابتدا از دانش‌آموزان بخواهید که صفحه‌ی زمینه را به صورت آزاد، با خطوط درهم و نامنظم پرکنند. این خطوط نباید آن قدر فشرده باشند که تمام صفحه‌ی کاغذ را پر کنند و نه آن قدر کم و با فاصله‌ی زیاد رسم شوند که شکل خاصی را نشان ندهند. پس از آن، از لابه‌لای این نقش‌های اتفاقی، شکلی آشنا را پیدا کنند و با چند خط، آن را کامل کنند؛ برای مثال، دو دایره‌ی به هم چسبیده را که شبیه سر و بدن یک جوجه‌اند، با چند خط ساده، کامل کنند؛ برای آن‌ها چشم و نوک و دم و بال بکشند و آن را رنگ‌آمیزی کنند. سپس، به دنبال شکل‌های دیگری بگردند و آن را کامل کنند تا زمان فعالیت به پایان برسد. اگر قسمتی از شکل‌ها روی هم قرار بگیرند، اشکالی ندارد.

ممکن است پیدا کردن شکل از میان خطوط برای دانش‌آموزان، آسان نباشد؛ در این صورت، می‌توان آن‌ها را راهنمایی کرد تا صفحه را در جهات مختلف بچرخانند و از هر جهت، نقش‌ها را ببینند تا شکل‌های آشنا را بیابند. معلم می‌تواند دانش‌آموزان را در پیدا کردن تصاویر یاری دهد و آنان را به یافتن هر شکل تازه تشویق کند تا با این برنامه کاملاً آشنا شوند. بهتر است دانش‌آموزان ابتدا این برنامه را به صورت فردی در کلاس انجام دهند؛ سپس، آن را در گروه‌های کوچک و روی زمینه‌ی بزرگ‌تر به صورت گروهی اجرا کنند و در پیدا کردن شکل‌ها یک‌دیگر را یاری دهند.

فعالیت یادگیری در پایه‌ی دوم: یافتن تصویر از یک مجموعه‌ی خط‌خطی: این فعالیت

مانند پایه‌ی اول اجرا می‌شود. در این پایه، اجرای برنامه به صورت گروهی و همکاری و هم‌فکری دانش‌آموزان در هنگام انجام دادن فعالیت پیشنهاد می‌شود.

با توجه به تجربیات پایه‌ی اول، معلم از دانش‌آموزان می‌خواهد که شکل‌ها را با دقت بیشتر و با توجه به جزئیات، کامل کنند. معلم در این پایه، دانش‌آموزانی را که میان دو شکل پیدا شده ارتباط خوبی برقرار می‌سازند، بسیار تشویق می‌کند.

فعالیت یادگیری در پایه‌ی سوم: یافتن تصویر از میان مجموعه‌ی لکه‌های رنگین:

دانش‌آموزان، شکل‌هایی را که به صورت اتفاقی میان لکه‌های مرکبی یا رنگی ایجاد شده‌اند، می‌یابند و آن‌ها را کامل و در صورت لزوم، رنگ‌آمیزی می‌کنند.

در این فعالیت، ابتدا دانش‌آموزان کمی مرکب یا رنگ (گواش یا آب‌رنگ) رقیق را وسط کاغذ می‌ریزند؛ سپس، کاغذ را تا می‌کنند و کمی فشار می‌دهند. آن‌گاه کاغذ را باز می‌کنند تا خشک شود. آن‌ها به شکل‌هایی که به صورت اتفاقی ایجاد شده‌اند، توجه می‌کنند و پس از یافتن شکل آشنا، با ابزار دل‌خواه آن را کامل می‌کنند.

هنگام انجام دادن این فعالیت، اغلب کودکان مقدار زیادی رنگ یا مرکب روی کاغذ می‌گذارند که هم دیر خشک می‌شود و هم هنگام کامل کردن کار، کاغذ را سوراخ یا پاره می‌کند. بهتر است معلم از ابتدا به آن‌ها توضیح دهد که از مقدار کمتری رنگ یا مرکب استفاده کنند یا به جای یک نمونه، چند نمونه کاغذ را به دل‌خواه رنگ‌آمیزی کنند. سپس، در جلسه‌ی بعد (هنگامی که کارها کاملاً خشک شده‌اند) همه‌ی نمونه‌ها را خوب ببینند و اگر در آن‌ها تصویری آشنا یافتند، آن را کامل کنند.

۲- نقاشی با موضوع معین

پس از تعیین یک موضوع برای نقاشی، همه‌ی دانش‌آموزان تصاویر ذهنی خود را از آن می‌کشند. در این فعالیت، معلم از توانایی ذهنی هریک از دانش‌آموزان در تجسم موضوع و ترسیم آن آگاه می‌شود. او از این طریق درمی‌یابد که چه کسی به توجه و کمک بیشتری نیازمند است.

ابزار و مواد	فضای آموزشی	نوع فعالیت	زمان فعالیت	نوع ارزش‌یابی
مداد رنگی (یا هر ماده‌ی رنگی در دسترس)، کاغذ سفید برای زمینه (یا هر زمینه‌ی دیگر)	کلاس یا حیاط یا پارک	فردی	یک جلسه ۴۵ دقیقه	فرایندی و پایانی

مراحل اجرا

۱- با توجه به موضوعات مناسب هر پایه با طرح چند سؤال، به موضوعات دل خواه دانش آموزان

پی ببرید.

۲- به کمک آن ها، یک موضوع مناسب را انتخاب کنید.

۳- با دانش آموزان در مورد ویژگی های موضوع گفت و گو کنید تا بتوانند آن را تجسم کنند.

۴- به هر روش ممکن، شناخت دانش آموزان را از موضوع، توسعه دهید.

۵- از دانش آموزان بخواهید طرح مورد نظر خود را با مداد رنگی روی کاغذ بکشند.

۶- هنگام مشاهده ی فرایند کار بچه ها، در صورت نیاز آن ها را در مورد کشیدن شکل ها،

پرکردن زمینه ی نقاشی، توجه به جزئیات موضوع و ... راهنمایی کنید.

۷- از دانش آموزان بخواهید موضوع خود را کامل کرده و آن را به طور دل خواه رنگ آمیزی

کنند.

۸- آن گاه نقاشی های تمام شده را به نمایش بگذارند.

۹- در مورد نقاشی های ارائه شده، گفت و گو کنند.

جدول موضوعات پیشنهادی

پایه سوم	پایه دوم	پایه اول	نقشه موضوعات
مراحل رشد گل ها و گیاهان، تغییر فصل ها، زندگی دسته جمعی حیوانات مانند پرندگان، مورچه، زنبورها (نحوه ی زندگی، لانه سازی، روش تهیه ی عسل، ...)، زندگی در زیر دریا و ... صف اتوبوس، فرودگاه، سفر با کشتی، ایستگاه قطار، مسابقات ورزشی مانند شنا، فوتبال، دوچرخه سواری، قایق رانی، کوه نوردی و ... آشنایی با ساختمان های قدیمی، بازارهای سنتی، مساجد، امامزاده ها، موضوعات اجتماعی یا مناسبت ها مانند روز درخت کاری، روز معلم و ...	گلدان گل، باغ گل، مغازه ی گل فروشی، ظرف میوه، باغ میوه، مغازه ی میوه فروشی، حیوان مورد علاقه با خانواده اش، باغ وحش، جنگل، مزرعه، معرفی شغل های مختلف مثل نجار و کفاش، آشنایی با زندگی مشاهیر و بزرگان، موضوعات اجتماعی یا مناسبت ها مانند نذری دادن، زیارت، گردش در پارک و ...	گل، میوه، حیوان مورد علاقه، صورت انسان، بدن انسان، شیء مورد علاقه ی کودک، ... موضوعات اجتماعی یا مناسبت های مختلف مانند روز مادر، روز پدر، سفره ی هفت سین، شب یلدا و ...	

فعالیت یادگیری در پایه‌ی اول: در پایه‌ی اول، این فعالیت به صورت فردی انجام می‌شود.

در مورد موضوعات مربوط به طبیعت مانند گل، برگ، میوه، فصل و حیوان، می‌توان از امکانات موجود برای تکمیل و تعمیق اطلاعات کودکان استفاده کرد. نشان دادن نمونه‌های طبیعی، تصویر، فیلم یا نمونه‌ی خشک شده‌ی گل‌ها و برگ‌ها یا حیوانات و بررسی آن‌ها از زوایای مختلف و مشاهده‌ی ویژگی‌های هر موضوع، روش مناسبی است. در صورت امکان، بازدید از طبیعت، گل‌فروشی یا باغ گل، موزه‌ی حیوانات یا هر مکانی که آشنایی کودکان را با موضوعات افزایش دهد، مفید است. استفاده از ذره‌بین به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا موضوعات را دقیق‌تر و عمیق‌تر ببینند. هنگام نشان دادن نمونه‌ها، معلم و دانش‌آموزان در مورد محیط طبیعی موضوع، اندازه و رنگ موضوع، تنوع پدیده‌ها، شیوه‌ی زندگی حیوانات مختلف، روش پرندگان برای ساخت لانه، ویژگی‌های کندوی زنبور عسل و دیگر ابعاد موضوعات، گفت‌وگو می‌کنند. به این ترتیب، اطلاعات کافی به هر روش ممکن در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌گیرد و آن‌ها با موضوع بیشتر آشنا می‌شوند. پس از کسب آمادگی، معلم از دانش‌آموزان می‌خواهد که جالب‌ترین ویژگی موضوع را انتخاب و نقاشی کنند.

در پایه‌ی اول، ابزار پیشنهادی برای این فعالیت، مداد رنگی است. در اولین جلسه، معلم چند مداد رنگی را به دانش‌آموزان نشان می‌دهد و روش استفاده و نگهداری آن‌ها را می‌گوید. در صورت نبود مداد رنگی، می‌توان از هر ماده‌ی رنگی در دسترس استفاده کرد.

در ابتدای کلاس و پس از انتخاب موضوع، معلم و دانش‌آموزان درباره ویژگی‌های آن گفت‌وگو می‌کنند. معلم از هر طریق ممکن اطلاعات لازم را در مورد موضوع ارائه می‌دهد. سپس، دانش‌آموزان با وسایل و ابزاری که در دسترس دارند، برداشت خود را از موضوع نقاشی می‌کنند. معلم ضمن تشویق کودکان و تأیید فعالیت‌ها، در صورت لزوم، بر نکات خاصی تأکید می‌کند؛ برای مثال، هنگام کشیدن گل، اگر دانش‌آموز به ساقه و برگ توجه نداشته باشد یا آن‌ها را فراموش کند، معلم به او کمک می‌کند تا بخش‌های مختلف گل را به یاد آورد و از او می‌خواهد که نقاشی خود را کامل کند. هنگام کار کردن درباره‌ی موضوع چهره‌ی انسان، اغلب دانش‌آموزان پایه‌ی اول فراموش می‌کنند که ابروها و گوش‌ها را بکشند. معلم باید به بهترین روش، توجه دانش‌آموزان را به این بخش‌ها جلب کند. او هنگام کار در زمینه‌ی هر موضوع نقاشی، ضمن اشاره به تنوع نمونه‌ها در طبیعت، توجه دانش‌آموزان

۱- روش استفاده از مداد رنگی و نگهداری آن در بخش «ابزار و وسایل تأثیرگذار» صفحه‌ی ۶۳ آمده است.

را به انواع گل‌ها، تفاوت نژادهای انسانی و ویژگی‌های حیوانات گوناگون و ... جلب خواهد کرد.

فعالیت یادگیری در پایه‌ی دوم: در پایه‌ی دوم، آشنایی کودکان با انواع گل‌ها، یادگیری اسامی چند گل (به‌خصوص گل‌ها و گیاهان بومی هر منطقه) برای کشیدن باغ گل، دشت پر از گل یا گل‌فروشی لازم است. تنوع حیوانات، شکل‌ها، اندازه‌ها، رنگ‌ها، پوشش بدن و نحوه‌ی زندگی آن‌ها هم در پایه‌ی دوم بررسی می‌شود و به این ترتیب، شناخت دانش‌آموزان درباره‌ی این موضوع توسعه می‌یابد. معلم باید توجه دانش‌آموزان پایه‌ی دوم را به ویژگی‌های انواع مغازه‌ها و مشاغل جلب کند و آن‌ها را به دقیق و عمیق دیدن این موارد، تشویق کند.

در پایه‌های دوم و سوم، ضروری است معلم بازدید از موزه‌ها یا ساختمان‌های قدیمی تحت نظارت سازمان میراث فرهنگی و مساجد (اجزای ساختمان و نحوه‌ی تزیین آن‌ها) منطقه را به دانش‌آموزان توصیه کند. هم‌چنین، لازم است توجه کودکان را به هنرهای سنتی بومی منطقه جلب کند. دانش‌آموزان هنگام نقاشی کردن از موضوعات مربوط به ایام و مناسبت‌های اجتماعی، دینی، فرهنگی و هنری به دلیل اطلاعات کاملی که در اختیار دارند، به راحتی نقاشی می‌کنند.

در پایه‌ی دوم، انتخاب ابزار این فعالیت به عهده‌ی دانش‌آموز است و او می‌تواند با توجه به تجربیات پایه‌ی قبلی، وسیله‌ی دل‌خواه خویش را به کار گیرد.

در پایه‌ی دوم، دانش‌آموز تجربیات اولیه را پشت سر گذاشته است و آمادگی دارد که موضوعات پیچیده‌تری را اجرا کند. تعدد اجزاء و توجه به جزئیات و نمایش محیط پیرامون موضوع در نقاشی پایه‌ی دوم، مورد توجه معلم و دانش‌آموز قرار می‌گیرد. در پایه‌ی دوم، دانش‌آموز برای به تصویر کشیدن موضوعاتی مانند گلدان یا باغ گل، مغازه‌ی گل‌فروشی و دشت پر گل، انواع گل‌ها را نقاشی می‌کند. در این میان، لازم است معلم به هر روش ممکن، اطلاعات دانش‌آموزان را در مورد گل‌ها و تنوع شکل و رنگ و عطر و خاصیت آن‌ها تکمیل کند. سپس، از دانش‌آموزان بخواهد که گل‌های دل‌خواه خود را در شکل‌ها و رنگ‌های متنوع برای یکی از موضوعات یاد شده نقاشی کنند.

در مورد حیوانات هم می‌توان از این روش استفاده کرد. معلم با توجه به علاقه و سلیقه‌ی دانش‌آموزان، یکی از موضوعات حیوانات خانگی، خانواده حیوان مورد علاقه کودک، مزرعه‌ی حیوانات یا محل پرورش حیوانات اهلی، نحوه‌ی زندگی مورچه‌ها یا زنبورها، باغ‌وحش، جنگل و ... را انتخاب می‌کند و ضمن گفت‌وگو با دانش‌آموزان و نمایش دادن نمونه‌ها، اطلاعات لازم را در اختیار آنان می‌گذارد.

در پایه‌ی دوم، موضوع انسان با معرفی مشاغل مختلف و شرایط کار آن‌ها و آنچه در محیط

کار هر یک وجود دارد، به دانش‌آموزان ارائه می‌شود تا نقاشی کاملی بکشند. در مورد شغل نجار، کفاش، راننده، خلبان، معلم، پرستار، پستچی، آتش‌نشان و ... در کلاس گفت‌وگو می‌شود.

در صورت امکان، دانش‌آموزان می‌توانند حرفه‌ی مورد علاقه‌ی خود را در قالب یک بازی کوتاه نمایشی، معرفی کنند. در این نمایش، معلم می‌تواند از افراد داوطلب استفاده کند. پس از آن، هر یک از دانش‌آموزان، برداشت خود را از شغل مورد نظر نقاشی می‌کند.

یکی دیگر از موضوعات مناسب برای پایه‌ی دوم، معرفی بزرگان و آشنا کردن دانش‌آموزان با تلاش‌ها و خدمات آن‌هاست. معلم مشاهیر و دانشمندی چون «رازی»، «ابن سینا»، «گراهام بل»، «ادیسون»، ... را معرفی می‌کند و از دانش‌آموزان می‌خواهد یکی از مهم‌ترین صحنه‌های زندگی آن‌ها را انتخاب کنند و نقاشی آن را بکشند؛ برای مثال، با انتخاب موضوع «کشف الکل» و گفت‌وگو در مورد آن، رازی را در حال آزمایش برای یافتن الکل نقاشی کنند.

در کلاس هنر، به این ترتیب، کودک بهتر می‌تواند موضوع مورد نظر را در ذهن تجسم کند. در پایه‌ی دوم، به صلاح دید معلم می‌توان بعضی از موضوعات را به صورت گروهی اجرا کرد.

فعالیت‌های یادگیری در پایه‌ی سوم: معلم در پایه‌ی سوم فعالیت نقاشی با موضوع معین را به صورت کامل‌تر و پیچیده‌تر ارائه می‌دهد. مراحل رشد گل‌ها، گیاهان و حیوانات که کودکان با آن آشنایی دارند و مورد علاقه‌ی آن‌هاست و نیز نحوه‌ی زندگی حیوانات مختلف به صورت گروهی برای دانش‌آموزان پایه‌ی سوم موضوعات مناسبی است.

در مورد موضوع انسان، نقاشی از مکان‌ها و فعالیت‌هایی که تعداد زیادی از افراد را نشان می‌دهد، مناسب است. موضوع‌هایی چون محل تجمع مسافران، مسابقه‌های ورزشی، فعالیت‌های اجتماعی مانند روز درخت‌کاری و ... را با توجه به علاقه‌ی دانش‌آموزان می‌توان برای نقاشی انتخاب کرد. در پایه‌ی سوم، معلم فضایی ایجاد می‌کند که دانش‌آموزان به گفت‌وگو درباره‌ی هر یک از این مباحث تشویق شوند.

میراث فرهنگی و مکان‌های زیارتی، سیاحتی و معماری سنتی هر منطقه از موضوعات پیشنهادی برای این پایه است. این فعالیت در پایه‌ی سوم به صورت فردی و گروهی انجام می‌پذیرد.

۳- نقاشی با موضوع آزاد

در این فعالیت، کودکان براساس میل فطری و نیاز روانی، موضوعات دل‌خواه را با ابزار و مواد انتخابی خود نقاشی کرده و ایده‌ها و احساساتشان را آزادانه بیان می‌کنند. آن‌ها می‌توانند قطع و

رنگ کاغذ یا مقوا را به دل خواه و متناسب با موضوع در نظر بگیرند.

ابزار و مواد	فضای آموزشی	نوع فعالیت	زمان فعالیت	نوع ارزش یابی
انتخاب ابزار و مواد به دل خواه دانش آموز است.	کلاس یا حیاط یا پارک	فردی	یک جلسه ۴۵ دقیقه	فرایندی و پایانی

مراحل اجرا

- ۱- هریک از دانش آموزان، موضوع دل خواه خود را انتخاب کند.
- ۲- در مورد موضوع خود فکر کند، آن را در ذهن تجسم کند و اگر دوست دارد، در مورد آن با دیگران به گفت و گو پردازد.
- ۳- دانش آموزان وسایل مورد نظر را انتخاب و طرح کار را اجرا کنند.
- ۴- پس از تکمیل طرح، آن را با ابزار دل خواه رنگ آمیزی کنند.
- ۵- در ادامه نیز کارهایشان را به نمایش بگذارند.
- ۶- در مورد کارها گفت و گو کنند.

فعالیت یادگیری و روش اجرای آن در سه پایه اول، دوم و سوم، یکسان است.

۴- نقاشی برای قصه

دانش آموزان، پس از شنیدن یک قصه یا خاطره در کلاس، می توانند صحنه ی دل خواه خود را انتخاب کنند و آن را به گونه ای که تجسم کرده اند، بکشند.

این فعالیت، تلفیقی از قصه گویی و نقاشی است. تصاویری که از شنیدن قصه در ذهن کودکان ایجاد می شود، خلاقیت تصویری آن ها را پرورش می دهد. انتخاب قصه ای که تصاویر جالبی در ذهن ایجاد کند، اهمیت زیادی دارد.

تجسم صحنه های مختلف داستان، تقلید صداهای موجود در قصه، یادآوری فضای سرد یا گرم یا وزش باد در هر صحنه، اجرای بعضی از حرکات متناسب با صحنه های داستان، توجه به بوی علف، دریا، رنگ های متناسب با داستان و ... بر کیفیت نقاشی کودکان تأثیر زیادی می گذارد. تشویق کردن کودکان و تأیید آن ها در انتخاب صحنه ی مورد علاقه، تأکید بر جزئیات موضوع و برقراری رابطه میان عناصر داستان به نقاشی کودکان کمک می کند.

نوع ارزش‌یابی	زمان فعالیت	نوع فعالیت	فضای آموزشی	ابزار و مواد
فرایندی و پایانی	یک جلسه ۴۵ دقیقه	فردی و گروهی	کلاس یا حیاط یا پارک	مداد رنگی، مداد شمعی یا پاستل روغنی (یا هر ماده‌ی رنگی در دسترس)، مداد تراش و کاغذ سفید (یا هر زمینه‌ی دیگر)

مراحل اجرا

- ۱- قصه یا خاطره‌ای^۱ را که دانش‌آموزان در جلسه‌ی قبل شنیده‌اند، برایشان یادآوری کنید تا آن را در خیال خود مجسم کرده و یک صحنه را برای نقاشی انتخاب کنند.
- ۲- از دانش‌آموزان بخواهید طرح صحنه‌ی دل‌خواه را با مداد رنگی و با اجزای بزرگ روی کاغذ بکشند.
- ۳- با مشاهده‌ی فرایند کار، دانش‌آموزان را در مورد کشیدن شکل‌ها، توجه به جزئیات موضوع و پر کردن زمینه‌ی نقاشی با هرچه در فضای اطراف وجود دارد، راهنمایی کنید.
- ۴- از دانش‌آموزان بخواهید پس از تکمیل طرح، قسمت‌های مختلف آن را رنگ‌آمیزی کنند.
- ۵- نقاشی‌های تمام شده را به نمایش بگذارند.
- ۶- در مورد نقاشی‌های ارائه شده، گفت‌وگو کنند.

جدول موضوعات پیشنهادی			
پایه‌ی سوم	پایه‌ی دوم	پایه‌ی اول	نقش برای قصه
قصه‌های بومی یا محلی هر منطقه، قصه‌های کتاب‌های کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان گروه سنی (ب)، کتاب‌های انتشارات مدرسه، داستان‌های کتاب درسی، قصص قرآن و ...	قصه‌های بومی یا محلی هر منطقه، قصه‌های کتاب‌های کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان گروه سنی (ب)، کتاب‌های انتشارات مدرسه، داستان‌های کتاب درسی، قصه‌ی روباه و زاغ، قصه‌ی چوپان دروغ‌گو و ...	قصه‌های بومی یا محلی هر منطقه، قصه‌های کتاب‌های کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان گروه سنی (ب)، کتاب‌های انتشارات مدرسه، داستان‌های کتاب درسی، قصه‌ی پیرزن و کدوی قلقله زن	

۱- به فعالیت‌های یادگیری «قصه‌گویی» در صفحه‌ی ۱۹۴ مراجعه کنید.

فعالیت یادگیری در پایه‌ی اول: در پایه‌ی اول هر دانش‌آموز یک صحنه از قصه را انتخاب و

نقاشی می‌کند. معلم، انتخاب کودک را تأیید و او را به کشیدن صحنه‌ی مورد علاقه‌اش، تشویق می‌کند. سپس، بر جزئیات موضوع و ارتباط میان صحنه‌های مختلف تأکید می‌کند (به‌خصوص برای دانش‌آموزانی که به کمک بیشتری نیاز دارند). این فعالیت در پایه‌ی اول به صورت فردی انجام می‌شود. کودکی را که صحنه‌ی اوج قصه را از زاویه‌ی دید جالبی نقاشی می‌کند، بیشتر تشویق کنید. معلم نقاشی‌های بسیار متنوعی از یک قصه را می‌بیند و برخوردهای متفاوت کودکان با قصه را درک می‌کند.

فعالیت یادگیری در پایه‌ی دوم: در پایه‌ی دوم، برای این فعالیت، می‌توان از قصه‌های

موردعلاقه‌ی دانش‌آموزان که مناسب این پایه‌ی تحصیلی است، استفاده کرد. اگر قصه تأثیر بیشتری بر ذهن کودکان بگذارد، تجسم صحنه‌های مختلف قصه ساده‌تر می‌شود و کیفیت نقاشی بهتر می‌شود. دانش‌آموزان (به صورت فردی و گروهی به تشخیص معلم) می‌توانند با تقلید صدای عناصر موجود در قصه، تأکید بر ویژگی‌های این عناصر، (مانند رنگ‌های پدیده‌ها، بوهای مختلف، وزش باد، بارش باران، ...)، اجرای بعضی از حرکات متناسب با صحنه‌های قصه، اجرای بعضی از وقایع مهم قصه به صورت نمایش کوتاه و ... فضای مناسبی برای نقاشی به وجود آورند.

دانش‌آموزان برای انجام دادن فعالیت، گروه‌های کوچکی را تشکیل می‌دهند. سپس، در مورد صحنه‌های دل‌خواه خویش گفت‌وگو می‌کنند. آن‌ها با هم به توافق می‌رسند که صحنه‌ها را به گونه‌ای نقاشی کنند که سیر حوادث قصه را نشان دهد. هر گروه، ابزار دل‌خواه خویش را انتخاب می‌کند، سپس، گروه‌ها یک صحنه‌ی موردتوافق را می‌کشند. در پایان کلاس، با کنار هم گذاشتن نقاشی‌ها قصه کامل می‌شود.

فعالیت یادگیری در پایه‌ی سوم: در پایه‌ی سوم با توجه به تجربیات پایه‌های قبلی، از هر

دانش‌آموز بخواهید که سیر حوادث قصه را با چند تصویر نشان دهند. در این پایه، فعالیت به صورت فردی انجام می‌شود و دانش‌آموز، ابزار و وسایل را به دل‌خواه انتخاب می‌کند.

۵- کامل کردن نقاشی‌های ناتمام

دانش‌آموزان در این فعالیت، هم‌فکری و همکاری را هنگام نقاشی کردن تجربه می‌کنند. برای آشنا کردن کودکان با برنامه‌ی کامل کردن نقاشی ناتمام، معلم ابتدا زمینه‌ی مناسب را فراهم می‌آورد. استفاده از بازی‌های خلاق‌تصویری، در دقایق آخر هر ساعت درسی علاوه بر این که باعث رفع

خستگی دانش‌آموزان می‌شود، اجرای فعالیت‌های برنامه‌ی هنر را سهولت می‌بخشد. کودکان به تدریج با شکل حروف الفبا، اعداد، انواع خطوط و علامت‌ها آشنا می‌شوند و نحوه‌ی به‌کارگیری هریک را می‌آموزند. در هر زمان ممکن و متناسب با برنامه‌ی درسی هر جلسه، از بازی‌های تصویری استفاده کنید. شکل یکی از حروف الفبا، اعداد، انواع خطوط منحنی، شکسته یا مستقیم را روی تخته بکشید و از دانش‌آموزان بخواهید که این شکل‌ها را به صورت یک نقش آشنا درآورند.

کامل کردن این علامت‌ها، قدرت خلاقیت تصویری کودکان را پرورش می‌دهد و به آن‌ها می‌آموزد که چگونه هر شکل ساده یا ناتمام را به صورت نقاشی موردنظر خود تکمیل کنند. دانش‌آموزان به مرور در این زمینه پیشرفت می‌کنند و در هر پایه‌ی تحصیلی، متناسب با رشد جسمی و فکری خویش، توانایی بیشتری برای کامل کردن شکل‌ها به‌دست می‌آورند.

در فعالیت کامل کردن نقاشی‌های ناتمام، بازی‌های تصویری در خدمت اهداف تربیتی قرار می‌گیرند. در این فعالیت، کلاس به گروه‌های دونفره تقسیم می‌شود. وظیفه‌ی تشکیل گروه را به عهده‌ی دانش‌آموزان بگذارید تا اعضای گروه دوست و هم‌فکر باشند. در این فعالیت، دانش‌آموز ذهنیت خویش را با آنچه دوستش کشیده است، هماهنگ می‌سازد و نقاشی را کامل می‌کند.

فعالیت یادگیری در پایه‌ی اول: در پایه‌ی اول، بهتر است معلم این فعالیت را در اواسط سال تحصیلی اجرا کند که کودک تجربه‌های دیگری در زمینه‌ی نقاشی (نقاشی با موضوع معین، نقاشی برای قصه، ...) به‌دست آورده است، با روش کار آشنا شده و در استفاده از ابزار و مواد، مهارت نسبی پیدا کرده است.

قبل از شروع کار، معلم بر این نکته تأکید می‌کند که هرکس نقاشی خود را به هم‌گروه یا دوستش هدیه بدهد و در پایان کلاس، نقاشی دوستش را در پوشه‌ی خودش بگذارد. بعضی از دانش‌آموزان تمایل ندارند نقاشی خود را به دوستشان بدهند؛ در این صورت، به کودک اصرار نکنید. معلم هنگام نمایش دادن کارها و گفت‌وگو در مورد آن‌ها با تشویق اعضای هر گروه، بر نکات مثبت کار گروه تأکید می‌کند تا از این پس همه‌ی دانش‌آموزان با رغبت بیشتری به فعالیت گروهی بپردازند.

ابزار و مواد	فضای آموزشی	نوع فعالیت	زمان فعالیت	نوع ارزش‌یابی
مداد رنگی، (یا هر ماده‌ی رنگی در دسترس)، کاغذ (یا هر زمینه‌ی مناسب دیگر)، مداد تراش	کلاس	گروه دونفره	یک جلسه ۴۵ دقیقه	فرایندی و پایانی

مراحل اجرا در پایه اول

- ۱- دانش‌آموزان به گروه‌های دوفره تقسیم می‌شوند.
- ۲- هر گروه، موضوع دل‌خواه خود را پس از هم‌فکری انتخاب می‌کند.
- ۳- اعضای گروه در مورد موضوع انتخابی گفت‌وگو می‌کنند.
- ۴- اعضای گروه، اطلاعات و مشاهدات خود را با یک‌دیگر در میان می‌گذارند.
- ۵- اعضای گروه درباره‌ی این که ابتدا کدام بخش موضوع را بکشند، توافق می‌کنند.
- ۶- هر دو عضو گروه، به‌طور هم‌زمان بخش توافق شده را روی کاغذهای جداگانه می‌کشند و رنگ‌آمیزی می‌کنند.

- ۷- سپس با توافق یک‌دیگر، نقاشی نیمه‌تمام را با هم گروه خویش عوض می‌کنند.
- ۸- هر دانش‌آموز نقاشی ناتمام هم‌گروهی خود را کامل و رنگ‌آمیزی می‌کند و شکل‌های دل‌خواه خود را متناسب با موضوع، به آن اضافه می‌کند. به این ترتیب، نقاشی کامل اجرا می‌شود که هریک از اعضای گروه، نیمی از آن را کشیده است.
- ۹- گروه‌ها نقاشی‌ها را به نمایش می‌گذارند.
- ۱۰- در مورد نقاشی‌ها و جنبه‌های مثبت کار گروهی گفت‌وگو می‌کنند.
- ۱۱- هریک از اعضای گروه، نقاشی هم‌گروه خود را در پوشه‌ی کار خود می‌گذارد.

فعالیت یادگیری در پایه‌ی دوم: در پایه‌ی دوم، بندهای ۷ و ۸ اجرا نمی‌شود. اعضای گروه درباره‌ی انتخاب موضوع، نحوه‌ی کشیدن، رنگ‌آمیزی و تقسیم کار با هم گفت‌وگو می‌کنند. آن‌ها در مورد صحنه‌ی خاصی توافق می‌کنند و آن‌گاه هریک جداگانه، موضوع را در تمام صفحه‌ی خود طراحی می‌کند. سپس، دو نقاشی را طوری به هم می‌چسبانند که بین آن‌ها ارتباط مناسبی ایجاد شود. این مراحل، کمتر از نصف زمان تعیین شده برای این برنامه را می‌گیرد. اعضای گروه در مورد ارتباط اجزای تصویر گفت‌وگو کرده و به کمک هم، با اضافه کردن یا تغییر دادن بعضی از قسمت‌ها، ارتباط میان دو نقاشی را تقویت می‌کنند. ممکن است در مرز مشترک میان دو نقاشی، اجزای جدیدی اضافه شود تا رابطه‌ی بهتری میان آن‌ها به‌وجود آید. در پایان، اعضای گروه با توافق و کمک هم نقاشی را رنگ‌آمیزی می‌کنند.

فعالیت یادگیری در پایه‌ی سوم: در پایه‌ی سوم بندهای ۵ و ۶ و ۷ و ۸ اجرا نمی‌شود. اعضای گروه روی موضوع خاصی توافق نمی‌کنند بلکه دو شکل یا علامت ساده را انتخاب می‌کنند. آن‌گاه نمونه‌های انتخاب شده را روی دو کاغذ جداگانه، مشابه هم اجرا می‌کنند. هرکدام از علامت‌های

روی کاغذ باید به شکلی آشنا تبدیل شود؛ به نحوی که هر دو نقش کامل شده از نظر موضوعی با هم ارتباط داشته باشند. دانش‌آموزان می‌توانند هنگام تکمیل کار خویش، به دل‌خواه، اجزای دیگری را به نقاشی اضافه کنند تا موضوع کامل شود. در مراحل اجرا، اعضای گروه ضمن هم‌فکری با یک‌دیگر، ایجاد هماهنگی برای به ثمر رساندن کار را تجربه می‌کنند و می‌آموزند که بین اجزای جدا از هم، ارتباط ایجاد کنند.

۶- چاپ

چاپ، فعالیتی جذاب برای ایجاد نقوش متنوع رنگین است. در فعالیت چاپ دستی، با استفاده از مهرهای گوناگون می‌توان به سادگی و با سرعت، سطح بزرگی را نقش‌دار، رنگین و زیبا کرد. مهرهای چاپ بسیار متنوع‌اند. تنوع روش‌های چاپ هم بسیار زیاد است. در اولین پایه‌های ابتدایی، فعالیت چاپ دستی با استفاده از مهرهای آماده اجرا می‌شود. از سطح مقطع این مهرها می‌توان برای ایجاد شکل‌ها و نقش‌های متنوع استفاده کرد. برای چاپ گرفتن از مهرها، سطح مقطع آن‌ها را به مرکب یا رنگ (آبرنگ یا گواش) آغشته کنید. سپس، بخش رنگین را روی زمینه (یا سطح موردنظر) فشار دهید تا نقش، روی زمینه پیاده شود. با تکرار این روش، می‌توانید تمام زمینه را به دل‌خواه پر کنید. به این ترتیب، دانش‌آموزان به ویژگی نقش‌آفرینی آن‌چه در اطراف خود می‌بینند، توجه می‌کنند.

فعالیت‌های یادگیری پایه‌ی اول

۱-۶- چاپ انگشتی با آبرنگ

ابزار و مواد	فضای آموزشی	نوع فعالیت	زمان فعالیت	نوع ارزش‌یابی
آبرنگ، ظرف آب، مداد رنگی، مقوا یا کاغذ ضخیم، یک تکه پارچه و روپوش یا پیش‌بند	کلاس	فردی و گروهی	یک جلسه ۴۵ دقیقه	فرایندی و پایانی

مراحل اجرا

- ۱- دانش‌آموزان وسایل کار را آماده کنند.
- ۲- سرانگشت خود را خیس کنند و روی یک قرص رنگین آبرنگ فشار دهند تا رنگی

- شود. در این فعالیت، از همهی انگشت‌ها می‌توان استفاده کرد.
- ۳- روی کاغذ یا مقوا، تعدادی اثر انگشت در جهات مختلف با رنگ‌های متنوع ایجاد کنند. برای تغییر رنگ، نوک انگشت خود را با پارچه پاک کرده، دوباره خیس کنند و در رنگ جدید بگذارند.
- ۴- وسایل و سرانگشت خود را تمیز کنند.
- ۵- با دقت به این اثر انگشت‌ها نگاه کنند و بگویند هر کدام شبیه چه شکلی است.
- ۶- پس از خشک شدن اثر انگشت‌ها، هریک از آن‌ها را با مداد رنگی به صورت شکلی آشنا تکمیل کنند.
- ۷- پس از تکمیل همهی اثر انگشت‌ها، کارها را به نمایش بگذارند.
- ۸- درباره‌ی این برنامه و نقاشی‌ها گفت و گو کنند.

۲-۶- چاپ انگشتی با گواش

ابزار و مواد	فضای آموزشی	نوع فعالیت	زمان فعالیت	نوع ارزش‌یابی
گواش، ظرف آب، سینی یا ظرف تخت پلاستیکی، مقوا یا کاغذ ضخیم، مداد رنگی، یک تکه پارچه، رویوس یا پیش‌بند	کلاس	فردی و گروهی	یک جلسه ۴۵ دقیقه	فرایندی و پایانی

مراحل اجرا

- ۱- دانش‌آموزان وسایل کار را آماده کنند.
- ۲- موضوع خاصی را انتخاب کنند.
- ۳- مقدار کمی رنگ در سینی یا ظرف تخت مناسبی بگذارند.
- ۴- سر انگشت خیس خود را با گواش رنگین کرده و موضوع مورد نظر را با چاپ انگشتی نقاشی کنند.
- ۵- پس از خشک شدن نقاشی‌ها، آن‌ها را به نمایش بگذارند.
- ۶- درباره‌ی کارها گفت‌وگو کنند.

فعالیت‌های یادگیری پایه‌ی دوم: ۳-۶- چاپ با استفاده از عناصر طبیعت: نقوش

طبیعی انواع برگ‌ها، میوه‌ها، سبزیجات، سنگ‌ها، ... را می‌توان روی زمینه‌ی مناسب چاپ کرد. در این برنامه با جمع‌آوری برگ‌ها، سنگ‌ها و ... از طبیعت و تهیه‌ی میوه یا سبزی، می‌توان طرح‌های متنوعی ایجاد کرد.

نوع ارزش‌یابی	زمان فعالیت	نوع فعالیت	فضای آموزشی	ابزار و مواد
فرایندی و پایانی	یک جلسه ۴۵ دقیقه	فردی و گروهی	کلاس	آبرنگ یا گواش، قلم‌مو، ظرف آب، سینی یا ظرف تخت پلاستیکی، مقوا یا کاغذ ضخیم، یک تکه پارچه، روبوش یا پیش‌بند، برگ‌ها، میوه‌ها و سبزی‌ها و ... در دسترس

مراحل اجرا

۱- وسایل کار را آماده کنند.

۲- مواد طبیعی در دسترس را برای چاپ آماده کنند (بعضی از این مواد مانند میوه‌ها یا سبزی‌ها را باید برش داد تا بتوان از سطح مقطع آن برای چاپ استفاده کرد).

۳- نمونه‌ها را رنگ‌آمیزی کنند (رنگ را روی سینی پهن کنند تا سطح مقطع نمونه‌ها را روی آن بمالند یا با استفاده از قلم‌مو، اسفنج یا وسایل دیگر، سطح نمونه را رنگین کنند) و از آن‌ها روی زمینه، چاپ بگیرند. کودکان به دل‌خواه می‌توانند از نمونه‌ها چاپ بگیرند. تعداد نمونه‌ها، رنگ‌ها و نحوه‌ی پخش نقوش روی زمینه، به انتخاب دانش‌آموز است.

۴- پس از خشک شدن نقاشی‌ها، کارها را به نمایش بگذارند.

۵- درباره‌ی کارها گفت‌وگو کنند.

۴-۶- چاپ با استفاده از اشیای نقش‌دار: دانش‌آموزان با توجه به اشیای موجود در محیط اطراف خویش، آن‌چه را می‌توان به صورت مَهر به کار گرفت و با آن، نقوش متنوعی ایجاد کرد، جمع‌آوری می‌کنند و به کلاس می‌آورند. به این ترتیب، آن‌ها ویژگی جدیدی را از اشیای اطراف خود کشف می‌کنند.

نوع ارزش‌یابی	زمان فعالیت	نوع فعالیت	فضای آموزشی	ابزار و مواد
فرایندی و پایانی	یک جلسه ۴۵ دقیقه	فردی و گروهی	کلاس	آبرنگ یا گواش، قلم‌مو، ظرف آب، سینی یا ظرف تخت پلاستیکی، مقوا یا کاغذ ضخیم، یک تکه پارچه، روبوش یا پیش‌بند، اشیای مناسب برای ایجاد نقش و ...

مراحل اجرا

۱- دانش‌آموزان وسایل کار را آماده کنند (برای رنگین کردن نمونه‌ها، رنگ را روی سینی پهن کنند).

۲- وسایل جمع‌آوری شده مانند کلید، سنجاق قفلی، در خمیردندان، ته استکان، گیره‌ی کاغذ، سکه و ... را آماده کنند (معلم قبلاً با نشان دادن نمونه‌های مناسب مانند دکمه، کلید، ... توجه کودکان را به جست‌وجو در میان اشیاء، به خصوص دورریختنی‌هایی که برای چاپ مناسب‌اند، جلب می‌کند).

۳- پس از رنگ‌آمیزی یک یا چند نمونه، از سطح مقطع آن‌ها چاپ بگیرند. رنگ‌آمیزی بعضی از این اشیاء به دلیل نوع جنس آن‌ها مشکل است. برای این کار، گواش غلیظ (بدون ترکیب با آب) مناسب‌تر به نظر می‌رسد. نحوه‌ی پخش نقوش و تعداد نقش‌هایی که روی صفحه ایجاد می‌شود، به دل‌خواه دانش‌آموز است.

۴- پس از خشک شدن نقاشی‌ها، کارها را به نمایش بگذارند.

۵- درباره‌ی کارها گفت‌وگو کنند.

فعالیت‌های یادگیری پایه‌ی سوم: ۵-۶- کامل کردن نقاشی با چاپ: با توجه به تجربیات

پایه‌های قبلی، در این پایه دانش‌آموزان برای کامل کردن و رنگ‌آمیزی طرح خود می‌توانند از روش چاپ استفاده کنند. در این میان، دانش‌آموز باید تشخیص دهد که هر قسمت کار را با چه چیزی چاپ بگیرد که نقش مناسب موضوع ایجاد شود. برای این فعالیت، معلم از چند جلسه قبل، از دانش‌آموزان می‌خواهد که موضوع دل‌خواه خود را انتخاب کنند و طرح آن را بکشند. سپس، اشیاء، مواد و وسایل موردنیاز را برای ایجاد نقش روی نقاشی بیابند و جمع‌آوری کنند تا در روز معین، برای انجام دادن فعالیت چاپ به کلاس بیاورند.

ابزار و مواد	فضای آموزشی	نوع فعالیت	زمان فعالیت	نوع ارزش‌یابی
آبرنگ، گواش، ظرف آب، سینی یا ظرف تخت پلاستیکی، مقوا یا کاغذ ضخیم، مدادرنگی، دستمال، روپوش یا پیش‌بند، انواع میوه‌ها و سبزی‌ها، اشیاء مناسب برای چاپ و ...	کلاس	فردی و گروهی	یک جلسه ۴۵ دقیقه	فرایندی و پایانی

مراحل اجرا

- ۱- دانش‌آموزان طرح آماده‌ی خود را همراه بیاورند.
- ۲- وسایل کار را آماده کنند.
- ۳- به کمک مژه‌های آماده‌ی دل‌خواه، نقوش مناسب برای قسمت‌های مختلف کار را ایجاد کنند.
- ۴- پس از خشک شدن نقاشی، در صورت لزوم با استفاده از مداد رنگی نقش‌های ظریف را کامل کنند.
- ۵- کارها را به نمایش بگذارند.
- ۶- درباره‌ی کارها گفت‌وگو کنند.

۷- تلفیق نقاشی با کاردستی

در بسیاری از فعالیت‌های هنری، می‌توان برنامه‌های رشته‌های مختلف را ترکیب کرد؛ برای مثال، کاغذهایی که به صورت آزاد با وسایل مختلف رنگین شده‌اند یا دانش‌آموزان با چاپ اثر انگشت آن‌ها را تزئین کرده‌اند، برای برنامه‌های کاردستی با کاغذ مناسب‌اند.

هم‌چنین، رنگ کردن یا نقاشی روی اشیای گلی ساخته‌ی دست دانش‌آموزان، یکی از فعالیت‌های تلفیقی نقاشی و کاردستی است.

فعالیت‌های یادگیری پایه‌ی اول: در برنامه‌ی «ارتباط با طبیعت» که به صورت گردش گروهی ترتیب داده شده است، دانش‌آموزان می‌توانند انواع سنگ‌ها، برگ‌ها، صدف‌ها، پوست تنه‌ی درختان، میوه‌های کاج، ساقه‌های نی و ... را جمع‌آوری کنند. رنگ‌آمیزی این مواد به صورت دل‌خواه، برای

کودکان بسیار جالب است. معلم می‌تواند پس از گردش در طبیعت، یک جلسه‌ی کلاس هنر را به رنگ‌آمیزی دل‌خواه مواد جمع‌آوری شده، اختصاص دهد. نوع و تعداد مواد طبیعی و روش رنگ‌آمیزی آن‌ها به دلخواه دانش‌آموز است.

فعالیت‌های یادگیری پایه‌ی دوم: انواع ظرف‌های سفالی ساده را می‌توان برای رنگ‌آمیزی و نقاشی انتخاب کرد. هم‌چنین، نمونه‌هایی از دورریختنی‌ها مانند ظرف‌های یک بار مصرف یا ظرف شامپو و ... و نیز قوطی‌های مقوایی مثل قوطی دستمال کاغذی، قوطی صابون، چای و ... را می‌توان رنگ‌آمیزی، نقاشی و تزئین کرد و برای نگهداری از مدادها، کارت‌ها، وسایل موردنیاز، ابزار نقاشی و ... از آن‌ها استفاده کرد.

یکی از برنامه‌های جالب برای کودکان، مجاله کردن کاغذهای باطله است. بچه‌ها ابتدا با هیجان کاغذها را مجاله می‌کنند. سپس، با دقت به شکل درست شده توجه می‌کنند تا ببینند که شبیه چه شکل آشنایی است. آن‌گاه با استفاده از قلم‌مو و آب‌رنگ یا گواش آن‌ها را رنگ‌آمیزی و تکمیل می‌کنند و به شکل دل‌خواه درمی‌آورند.

فعالیت‌های یادگیری پایه‌ی سوم: در این پایه، دانش‌آموزان می‌توانند کاردستی‌های متنوعی بسازند که ترکیبی از مواد طبیعی، کاغذ و مقوا، دورریختنی‌ها و ... باشد. چسباندن پوسته‌ی درختان روی جعبه‌ی خالی، تزئین یک حلقه با میوه‌های کاج، ساختن ماکت یک خانه با چوب بستنی، ساختن حیوان دل‌خواه با صدف‌ها و ...، انواع ایده‌های خلاق کودکان برای ساختن کاردستی‌های جالب است. با رنگ‌آمیزی یا نقاشی روی سطوح کار کامل شده، می‌توان آن را تزئین و زیبا کرد. در پایه‌ی سوم، معلم می‌تواند دانش‌آموزان را به ارائه‌ی ایده‌های تازه برای تلفیق برنامه‌های کاردستی و نقاشی و ساختن نمونه‌های آن‌ها، تشویق کند.

۸- تلفیق نقاشی با تربیت شنوایی

فعالیت‌های یادگیری پایه‌ی اول: در اختیار داشتن نواری از صداهای موجود در طبیعت و موضوعات زندگی به معلم کمک می‌کند تا بین موضوع نقاشی و صداهای مختلف ارتباط برقرار سازد. پخش کردن صدای هیاهوی بچه‌ها هنگام بازی، گریه‌ی بچه، صدای شادی جشن عروسی، صدای باران، رعد و برق، صدای جانوران آشنا و ...، قبل از نقاشی، درک کودکان را از موضوع نقاشی تقویت می‌کند. می‌توان صدای جالبی مانند ترکیدن بادکنک را پخش کرد و از کودکان خواست که این صحنه را نقاشی کنند. ماشین، اتوبوس، کشتی، هواپیما و وسایل نقلیه‌ی دیگر، جذابیت خاصی برای کودکان دارند. قبل از نقاشی کردن، دیدن تصاویر این وسایل، گفت‌وگو در مورد ویژگی‌های هریک و پخش صدای آن‌ها، در ایجاد تصویر ذهنی کامل موضوع به کودکان کمک می‌کند.

فعالیت‌های یادگیری پایه‌ی دوم: در اختیار داشتن نوار صداهای مختلف از طبیعت و موضوعات زندگی به معلم کمک می‌کند تا بین موضوع نقاشی و صداهای مطبوع ارتباط برقرار کند. پخش صدای آژیر آمبولانس، ماشین آتش‌نشانی، اره‌برقی، ماشین‌های کارخانه، مسابقه اتومبیل‌رانی، پرواز و فرود هواپیما، ... قبل از نقاشی درک کودکان را از موضوع تقویت می‌کند. صدای جالبی مانند شکستن شیشه پنجره، صدای قدم‌های مردم روی برگ‌های پاییزی، صدای آواز شالی‌کاران در مزرعه، صدای خواندن نقش‌قالی‌باغان، ... و پخش صدای آن‌ها گفت‌وگو در مورد ویژگی‌های هرکدام به کودکان کمک می‌کند تا بهتر نقاشی کنند.

فعالیت‌های یادگیری پایه‌ی سوم: در این پایه، معلم می‌تواند هنگام اجرای فعالیت‌های نقاشی، با پخش نغمه‌ای ملایم یا آهنگ‌های محلی هر منطقه (بدون کلام)، فضای مناسبی در کلاس

ایجاد کند.

همچنین، می‌تواند نوار «باهم بخوانیم(۳)» را در کلاس پخش کند و از دانش‌آموزان بخواهد که ضمن گوش کردن به سرودها و نغمه‌ها، آزادانه شکل‌ها و رنگ‌های دل‌خواه خود را روی زمینه‌ی کاغذ نقاشی کنند.

۹- تلفیق نقاشی با قصه و نمایش

فعالیت‌های یادگیری پایه‌ی اول: در پایه‌ی اول، برای اجرای قصه‌ها یا نمایش‌های کوتاه، می‌توان از کودکان خواست که علاوه بر تقلید حرکات یا صدای حیوانات، در گروه‌های کوچک، متناسب با موضوع، پس زمینه‌ی ساده‌ای را روی تخته‌ی کلاس نقاشی کنند تا هم کلاسی‌ها در جلوی آن به اجرای قصه یا نمایش خویش بپردازند.

فعالیت‌های یادگیری پایه‌ی دوم: در پایه‌ی دوم، کودکان برای اجرای قصه‌ها یا نمایش‌های کوتاه، می‌توانند حرکات خاصّ مشاغل، یا حالات مختلف مردم و صدای مربوط به آن را تقلید کنند. گروه‌های کوچک داوطلبان می‌توانند روی تخته‌ی کلاس، نقاشی‌های متناسب با موضوع بکشند و دیگران، قصه یا نمایش خود را جلوی آن اجرا کنند.

فعالیت‌های یادگیری پایه‌ی سوم: در پایه‌ی سوم، برای اجرای نمایش یا برنامه‌ی قصه‌گویی می‌توانید پارچه‌ی بزرگی از جنس کتان، چلوار یا متقال (سفید یا رنگی) آماده کنید. آن‌گاه از دانش‌آموزان بخواهید از کف دست خویش چاپ بگیرند (با گواش) و سطح پارچه را با نقش دست خود بپوشانند. در این فعالیت، انتخاب رنگ و تعداد نقوش چاپی به عهده‌ی دانش‌آموزان است. این فعالیت باید به صورت گروهی و در فضایی مناسب (که بتوان پارچه را روی میزی بزرگ یا زمین پهن کرد) انجام شود. پس از خشک شدن رنگ، دانش‌آموزان در صورت تمایل می‌توانند نمونه‌های چاپی را با مداد شمعی یا پاستل روغنی کامل کنند یا به صورت دل‌خواه تغییر دهند.

منابع

- ۱- اولیوریو فراری، آنا؛ نقاشی کودکان و مفاهیم آن، ترجمه‌ی عبدالرضا صرافان، انتشارات دستان تهران، ۱۳۶۸.
- ۲- توماس، گلین، وی؛ مقدمه‌ای بر روان‌شناسی نقاشی کودکان، ترجمه‌ی عباس مخبر، انتشارات طرح نو، تهران، ۱۳۸۰.
- ۳- لنکستر، جان؛ هنر در مدرسه، ترجمه‌ی میرمحمد سیدعباس زاده، انتشارات مدرسه، تهران، ۱۳۷۷.

منابع برای مطالعه‌ی بیشتر

- ۱- تیلور، باربارا؛ خانه‌ی جانوران، ترجمه‌ی امیرحسین بنکدار، انتشارات کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، تهران، ۱۳۸۲.
- ۲- تیلور، کیم؛ نقش و نگار در طبیعت، ترجمه‌ی افشار سلیمانی، انتشارات کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، تهران، ۱۳۸۲.
- ۳- مارتین، لیندا؛ بین چگونه رشد می‌کند، ترجمه‌ی مجید عمیق، انتشارات کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، تهران، ۱۳۷۹.
- ۴- نیل، آماندا؛ پرندگان، ترجمه‌ی رویا خوئی، انتشارات کتاب‌های مهتاب کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، تهران، ۱۳۸۱.
- ۵- ولیکز، آنجلا؛ اسرار طبیعت، ترجمه‌ی افشار سلیمانی، انتشارات پرورش فکری کودکان و نوجوانان، تهران، ۱۳۸۱.